

Toneelgroep Amsterdam in Shakespeare mammoet

Ovaties voor huzaren- stukje

door PETER LIEFHEBBER

Bob Dylan zong het in de jaren zestig, en bij ons zong Boudewijn de Groot het hem na: 'The times they are a'changin', 'Er komen andere tijden'. Toneelgroep Amsterdam plakt de Engelstalige versie als uit-smijtertje aan de zes uur durende mammoetvoorstelling van Shakespeares Romeinse tragedies. Maar niet als uiting van hoop, eerder van wanhoop of ironie: oorlog, verraad, moord, afgunst, kuiperij, tragisch aflopende liefde, het is van alle tijden, er verandert nooit iets.

Logisch dan dat regisseur Ivo van Hove zich weinig gelegen laat liggen aan de periode waarin de historische feiten uit het drieluik 'Coriolanus', 'Julius Caesar' en 'Antonius en Cleopatra' plaatsvonden, zo tussen 500 en 30 voor Christus.

Dus zien we hoe Cleopatra, de onweerstaanbare Egyptische koningin, na de slangenbeet die haar leven beëindigt, hartmassage krijgt via elektrische schokken; hoe alle gebeurtenissen zich afspelen in een sfeertje van monitors, schermen, tv-studio's, diplomatenkoffertjes en krijtstrepen. Als vondst niet nieuw, maar consequent en overtuigend toegepast.

Jachtigheid

Zoals Van Hove ook consequent de ademloze jachtigheid oproept waarmee de carrousel van politiek en nieuws de klok rond om de eigen as draait, terwijl het publiek, de kijker, de kiezer, voor de buis een snack eet: geen formele pauzes, geen vaste zitplaatsen, ook het podium toegankelijk, hapjes en drankjes te koop, en wie de benen wil strekken, mag de zaal uitwandelen waarvan de deuren open blijven.

Maar bij de première kwam het er niet altijd van: tijdens de scènes bleef iedereen braaf op z'n plaats. Begrijpelijk, want een mens wil niets missen, en bovendien terecht, want het is niet anders dan elementair fatsoen om aandacht te geven aan ac-

teurs die met overgave hun werk doen. Trouwens, de ombouwintervalletjes tuimelen over elkaar heen, tijd genoeg voor hap, snap en plas.

Niettemin, deze Romeinse trilogie vertoont het beeld van een kakofonische, uit z'n voegen gevallen wereld. Pas laat daalt er wat vertragende rust neer, maar het is de rust van het graf, en van een stervende, resp. gestorven liefde. Chris Nietvelt, als Cleopatra haar Antonius bewenend, krijgt daar alle gelegenheid voor het uitspelen van levensgroot verdriet; ze doet dat met alle intensiteit die ze in zich heeft en bereikt een niveau van hartverscheurendeheid dat de een tot tranen zal roeren en de ander misschien bijna te opdringerig wordt.

Wel heeft Van Hove manipulatie nodig om Cleopatra's wanhoop oprecht te doen schijnen. Bij Shakespeare moet je een oogje dichtknijpen om niet op te merken dat ze trekjes heeft van een ver-

raderlijke adder, Van Hove moffelt hier en daar wat weg en doet zo twee oogjes dicht, ook de onze. Mij was het liever geweest als hij ze allebei had open gehouden bij de interpretatie van Brutus, de 'achtenswaardige man' uit 'Julius Caesar'. Iedereen praat elkaar na hoe nobel en stoicijns Brutus is, en wat daarmee in tegenspraak lijkt wordt habitueel toegeschreven aan onhandigheden van Shakespeare, maar mij lijkt het een aantoonbaar vooroordeel; zo Brutus al geen hypocriet is, dan kampioen in zelfbedrog.

Hoe dan ook, Jacob Derwig speelt hem met het subtiel inzicht en de allure van de grote acteur die hij al nu is, en heeft momenten van de buitencategorie acteur die hij aan het worden is. Die kent deze voorstelling ook elders: momenten waarin het spel reikt naar aangename hoogte. De grafrede van Antonius bijvoorbeeld, een gedurfde combinatie van onderkoeling en powerplay van Hans Kesting; Fedja van Huêt imponeert als de vechter Coriolanus (maar is niet altijd de meest verstaanbare acteur van het land); Frieda Pittoors is ijzersterk als diens moeder; Marieke Heebink, Janni Goslinga, Hugo Koolschijn, Hadewych Minis en Fred Goessens, om er nog maar enkelen te noemen, doen hun werk onberispelijk.

Ovaties

Onvermijdelijk herbergt zo'n productie minder geslaagde ideeën en scènes. Zo heb ik alleen maar ontoereikende motieven kunnen bedenken waarom Brutus en zijn vrouw Portia zelf de teksten mompelen die Shakespeare hun knecht Lucius in de mond gaf. Maar mijn bedenkingen doen niets af aan de kwaliteiten waarmee deze marathon woekert. Staand applaus kost niets bij het toneel, ovaties zijn schaars, langdurige ovaties uitzonderlijk. Voor hun huzarenstukje werden de Amsterdammers door een tevreden premièrepubliek op het laatste onthaald.

Meer info en speellijst:
www.toneelgroepamsterdam.nl

■ V.I.n.r. Fred Goessens, Fedja van Huêt, Eelco Smits, Alwin Pulinckx en Jacob Derwig in 'Romeinse Tragedies'.

FOTO: JAN VERSWEYVELD